

РЕЦЕНЗІЯ

доктора мистецтвознавства, доцента,
професора кафедри хорового диригування та академічного співу
Харківської державної академії культури
Воскобойнікової Юлії Василівни

на дисертацію

Клюки Тетяни Ігорівни

**«ЖАНРОВО-СТИЛЬОВА СПЕЦИФІКА ХОРОВОЇ ТВОРЧОСТІ
Ю. АЛЖНЄВА ТА І. ГАЙДЕНКА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»**

на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 025 – Музичне мистецтво

Актуальність теми дослідження не викликає жодних сумнівів, адже сьогодні сучасна українська хорова творчість потребує мистецтвознавчої уваги більше, ніж завжди. Питання національної самоідентифікації, подолання синдрому меншовартості, рефлексія процесів, що відбуваються в сучасному українському мистецтві, є важливими завданнями сучасної вітчизняної науки, особливо в галузі хорової творчості, яка для нашої нації є історично визначальною.

Хорове мистецтво є носієм не лише музичної, але й більш семантично конкретизованої вербальної образності, завдяки чому деякі ідеї доносить більш прямо та однозначно (як, наприклад, це відбувається в розглянутому в дисертації творі «To не вітер віє...» Ігоря Гайденка). Також велике значення має культурозберігаюча функція хорового мистецтва не лише стосовно української національної інтонаційності, але й стосовно збереження та поширення знакових текстів – як фольклорних, так і авторських.

Додатковим аргументом на користь актуальності теми представленого дослідження є високий рівень цікавості до творчості сучасних українських композиторів, яка виявляється як через кількість наукових праць, присвячених цій тематиці, так і через кількість концертних виконань творів українських композиторів на кращих сценах Європи.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та результатів забезпечена чітким формулювання мети, ясною логікою постановки завдань, опорою на широке коло наукових праць з проблем хорової музики, жанрово-стильової класифікації хорових творів, а також досліджень музичної мови та сучасних технік музичної композиції. Важливе значення в отриманні верифікованих результатів має доцільне використання обраного методологічного інструментарію, вичерпно повне застосування музичного матеріалу до емпіричної бази дослідження.

Аналіз усіх хорових творів обраних композиторів за окреслений у дисертації період дозволив авторці всебічно розглянути визначені в формулюванні мети (стор. 22 дисертації) жанрово-стильові та композиційні закономірності їхньої хорової творчості в контексті індивідуального творчого світобачення. Застосування описаної на стор. 26-27 методології сприяло

вирішенню визначених науковицею завдань (стор. 22-23). Дисертація містить широкий спектр додатків, які повно і докладно ілюструють викладений у роботі фактологічний матеріал.

Наукова новизна отриманих результатів полягає, передусім, у введенні до наукового обігу новітніх хорових творів Ю. Алжнєва та І. Гайденка, написаних на початку ХХІ століття, здійсненні їхньої жанрової систематизації, виявленні особливостей жанрово-стильової та композиційної організації розглянутих творів. Також у роботі уточнений перелік напрямів та сфер композиторської діяльності Ю. Алжнєва та І. Гайденка, визначено ідейно-образні, жанрово-стильові та композиційно-технологічні домінанти їхньої творчості.

Практичне значення дослідження полягає в його багатоаспектності, яка забезпечує можливість використання матеріалів у лекційних курсах мистецьких вищих навчальних закладів різної спрямованості: історико-хорознавчої («Хорознавство», «Історія української музики», «Теорія та історія хорового виконавства»), музично-теоретичної («Аналіз хорових творів»), методичної («Методика викладання хорового диригування»), практичної («Читання хорових партитур», «Сучасні техніки композиції у виконавській практиці», «Виконавсько-хорова інтерпретація»), може сприяти розширенню репертуарного тезаурусу виконавців у класах спеціальності («Хорове диригування», «Хор.клас», «Вокальний ансамбль», «Композиція»), а також використовуватися в концертно-лекторській практиці.

Повнота викладеного матеріалу в наукових публікаціях. Основні наукові положення дисертаційного дослідження викладено в 6 одноосібних публікаціях, з них – 3 наукові статті у фахових виданнях, рекомендованих МОН України (категорія «Б»); 1 стаття в інших наукових виданнях; 2 тез, виданих у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Також окремі позиції дослідження було викладено авторкою у 12 доповідях на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях. Аналіз публікацій підтверджує повноту відображення в них основних ідей, положень та результатів дисертації.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Логіко-структурна будова дисертації є стрункою та відповідає її змісту та завданням. Рукопис складається за Вступу, трьох розділів, Висновків, Списку використаних джерел та Додатків.

У **Вступі** визначені всі відповідні компоненти – окреслено актуальність, сформульовано мету та завдання дослідження, зазначено об'єкт та предмет вивчення, а також викладено теоретичне підґрунтя дослідження та задекларовано методологічні інструменти його здійснення. Вступ містить стисле визначення наукової новизни отриманих результатів та їхньої практичної значущості.

Перший розділ «Хорова творчість Ю. Алжнєва та І. Гайденка як об'єкт наукового дослідження» (1.1. Джерельна база та історіографія

дослідження, 1.2. Хорова музика Ю. Алжнєва та І. Гайденка в контексті їх композиторської творчості, 1.3. Жанрова систематика хорових творів Ю. Алжнєва та І. Гайденка) має інтегративне значення. Він надає загальне уявлення про історіографію проблематики, що розглядається, визначає контекстуальне значення хорової творчості композиторів та надає загальну жанрову типологію творів. Більш докладний аналіз хорового спадку ХХІ ст. двох досліджених композиторів міститься в наступних розділах.

У другому розділі «**Народна пісенність великих форм: жанрово-стильові домінанти хорової творчості Юрія Алжнєва**» розглянуто хоровий концерт «Гука душа Господаря...» (2.1.), Суголосся-кантата «Libertas-Свобода» на поезію Г. Сковороди (2.2.), Пісенна симфонія «За чумацьким шляхом...» на поезію В. Бондаря, В. Бойка, Л. Костенко та за народними піснями (2.3).

У третьому розділі «**Майстер хорової мініатюри: жанрово-стильова специфіка хорових творів Ігоря Гайденка**» розглянуті «Sanctus» для хору та симфонічного оркестру (3.1.), «Всякому городу нрав і права» для хору a cappella на текст Г. Сковороди (3.2.) та «То не вітер віє» для мішаного хору на текст В. Сосюри.

У цих двох розділах послідовно визначена специфіка формоутворення, жанрово-стильове наповнення творів, їхня загальна образно-емоційна сфера та способи її втілення в музичному матеріалі. Типологізацію авторських творів візуалізовано за допомогою відповідних схем. За кожним розділом автором надано грунтовні висновки.

У загальних **Висновках** дисертаційної праці конкретизовано науковий доробок здобувачки. Особливу цінність має проведений нею аналіз жанрової атрибутики основного загалу хорових композицій Ю. Алжнєва та І. Гайденка, жанрова систематизація розглянутих творів, визначення особливостей регіональної композиторської школи. У Додатках подано нотні ілюстрації музичних фрагментів та тексти хорових творів, що розглядаються в дисертації, перелік хорових творів Ю. Алжнєва та І. Гайденка, а також дотичні до виконання означених творів фотоматеріали.

Відсутність порушення академічної добросесності. Звіт перевірки тексту дисертації на унікальність за допомогою системи *StrikePlagiarism* засвідчив відсутність plagiatu, а вивчення тексту праці підтвердило відсутність порушень дисертантом принципів академічної добросесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

1. Автором не уточнено, яку саме з двох редакцій твору «Співомовки» Ю. Алжнєва використано для аналізу в роботі, адже відомий у виконавській практиці варіант не містить багатьох елементів форми, про які йдеться в дисертації (колядка, щедрівка та ін.). Звідси впливає питання про характер авторських змін цього твору: чим і чому відрізняються різні редакції, як саме змінено форму, яким чином це вплинуло на загальний образ «Співомовок»?

2. При визначенні жанру хорового концерту в дисертації авторка чомусь обходить сучасну типологію цього жанру, щоправда досить скромно представлена в українському музикознавстві (дисертація О. Бабенка, стаття

М. Варакути). Ця типологія поряд із духовним хоровим концертом, що дійсно походить від барочного прототипу, містить також не пов'язані з ним жанри світського та фольклорного хорового концерту. Саме останній сформувався у творчості композиторів так званої «нової фольклорної хвилі» і характеризується наявністю специфічних рис, які дослідниця визначає у творчості Ю. Алжнєва. Проте термін «хоровий концерт фольклорного типу» в роботі не зустрічається.

У цілому зазначене не знижує цінність рецензованої дисертації, але в подальшій науковій розробці даної тематики варто звернути увагу на ці напрацювання вітчизняного музикознавства.

Загальний висновок. Дисертація Клюки Тетяни Ігорівни «Жанрово-стильова специфіка хорової творчості Ю. Алжнєва та І. Гайденка початку ХХІ століття» на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 – Музичне мистецтво є завершеною і самостійною науковою працею, що присвячена актуальній науковій проблемі, здійснена на високому науковому рівні, містить наукову новизну та має важливе практичне значення.

Результати дослідження достатньою мірою опубліковані та пройшли відповідну апробацію. Текст рукопису відповідає вимогам, викладеним у пп. 6, 7, 8, 9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

З огляду на зазначене вище Клюка Т. І. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво.

Рецензент, доктор мистецтвознавства,
доцент, професор кафедри хорового
диригування та академічного співу
Харківської державної академії культури

Baer

Юлія ВОСКОБОЙНКОВА

